

Zpráva o korupci v ČR za rok 2013

Zuzana Pochmanová

2014

Cílem této zprávy je poskytnout ucelený přehled o postupech politické reprezentace, příslušných státních úřadů, soudů i občanské společnosti v boji proti korupci, nekalým praktikám v hospodářské soutěži či vůči spotřebitelům, a to v uplynulém roce. Ve vybraných případech zpráva rovněž poskytuje porovnání s praxí v některých zemích v dané oblasti.

1. Celospolečenská atmosféra

Boj proti korupci představoval v uplynulém roce jedno z významných celospolečenských témat. Podle odhadů dosahují neúčelně vynaložené prostředky na různé předražené nebo i zbytečné zakázky částku až 100 miliard korun, což je hodnota srovnatelná s deficitem státního rozpočtu.

Již počátkem roku 2013 bylo uvedené téma diskutováno v rámci předvolební kampaně prezidentských kandidátů. V další části je poskytnutý přehled postojů těch kandidátů, kteří v prvním kole prezidentských voleb získali alespoň 10% hlasů.

V březnu 2013 byla představena iniciativa Rekonstrukce státu sdružující cca 20 neziskových organizací zabývajících se otázkami transparentní veřejné správy, financování politických stran a bojem proti korupci. Tato iniciativa občanské společnosti patří k nejvýznamnějším v uplynulých 20-ti letech. Dále v této zprávě bude ilustrováno, jak se Rekonstrukci státu podařilo přesvědčit více než 80% poslanců o potřebných legislativních změnách.

Naopak ze strany bývalé Nečasovy vlády nebyl postup v plnění protikorupčních opatření dostatečný, v části 3 je připojen přehled původně plánovaných legislativních opatření, které nebyly realizovány. Lze shrnout, že Nečaso vláda nejen neomezila prostor pro korupci, ale v několika resortech naopak růstem nákladů na různé diskutabilní externí služby, prostor pro vyvádění veřejných prostředků rozšířila. Premiér Nečas nakonec rezignoval rovněž v souvislosti s korupční kauzou.

Téma korupce, omezování nákladů atp. se stalo také hodně diskutovaným tématem předčasných voleb, které se konaly v říjnu 2013. Výsledky voleb vedly k významné

obměně v Poslanecké sněmovně (118 nových poslanců z toho 75 z hnutí a stran, které v předchozím období neměly své poslance v Parlamentu). Jako velmi pozitivní lze hodnotit, že celkem 164 poslanců podporuje zavedení legislativních změn doporučených RS.

V roce 2013 se dále hodně diskutovalo téma ochrany spotřebitelů, a to zejména v souvislosti s projekcí filmu Šmejdi, který odhaluje nekalé praktiky prodejců spotřebního zboží zvláště vůči starším spoluobčanům. Záslouhou ČT byl tento film i obecně téma ochrany spotřebitelů široce medializováno a ke konci roku 2013 byla Senátem přijata i novela příslušného zákona, která má tyto praktiky omezit.

Česká televize i ve svých jiných pořadech poukazovala na potřebu osobní statečnosti. Za všechny lze uvést pořady Nedej se (Pocta neznámé úřednici) a Reportéři ČT (případ pana Březiny, pana Grygárka nebo kauzy DPP) nebo ve spolupráci s ČT připravený film Léčba dějin (odkaz Františka Kriegla). Na straně druhé se ČT v roce 2013 poměrně negativně prezentovala v souvislosti s upozorněním skupiny redaktorů na manipulativní zásahy při tvorbě zpravodajských pořadů.

Boji proti korupci příliš nepomohly personální střety v rámci orgánů činných v trestním řízení. Velmi nešťastný byl střet mezi paní Bradáčovou a panem Martincem, který vedl k odchodu šéfa protikorupční policie, aniž by existovaly relevantní důkazy o nezákonném postupu této složky policie. V závěru roku 2013 nepomohlo Policii ani dvojvládní ve vedení Policejního prezidia a negativní reakce se vyskytly i proti postupům Generální inspekce bezpečnostních sborů (Liga lidských práv).

Téma korupce a související trestné činnosti se stalo předmětem i uměleckého zpracování. Koncem roku 2013 byl do kin uveden film „Příběh kmotra“ ilustrující politické pozadí některých kauz a na téma financování politických stran byly vydány i publikace jako např. „Modrá nikoliv Zelená banka“ - nebo „Korupce jako parazit- Návod, jak ji porazit“.

Závěrem úvodní kapitoly je důležité zmínit pokračující aktivity Nadačního fondu proti korupci. V závěru roku byl oceněn například pan Jiří Chytil, který měl figurovat jako

utajený svědek v kauze DPP Praha. Nyní se však ocitl na lavici obžalovaných. Dalším oceněným byl pan Vladimír Sitta mladší, který již od července 2009 upozorňuje na nekalosti ve společnosti Neograph, založenou jeho otcem a dědem. Policie ovšem nepodnikla výraznější kroky a Sitta byl po zveřejnění kauzy odstraněn z vedení druhým spoludávatelem.

2. Postoje některých prezidentských kandidátů

Téma úplatkářství se počátkem roku 2013 stalo i hodně diskutovaným v rámci předvolební kampaně na funkci prezidenta. Níže jsou uvedeny postoje kandidátů, kteří v prvním kole prezidentských voleb získali více než 10% hlasů. Kandidátům byla položena tato otázka: Současný prezident se nijak nevyjadřuje k problému korupce. Jaký postoj k tomuto tématu zaujímáte? Hodláte ve funkci hlavy státu proti korupci nějakým způsobem vystupovat? Umožňují prezidentské pravomoci činit některé praktické kroky – například iniciování nové protikorupční legislativy?

Jan Fischer

1. V posledním roce hodně cestuji po celé zemi, mluvím s řadou lidí napříč společnostmi. Při těchto setkáních a rozhovorech jsem se ujistil v tom, že úplatkářství, protekcionismus a podvádění jsou u nás široce rozšířeny. Někdy slýchám názor, že kořeny těchto jevů leží v období totality. Po tolika letech od sametové revoluce je to jen výmluva. Rozšíření příležitostí, doprovázené absencí pevných pravidel a despektem k morálce ze strany významné části politických elit, učinilo z hledání neoprávněných výhod a zisku doslova nástroj zkázy. Pokud se však rázně nevypořádáme s velkou korupcí, například velkými podvody při veřejných zakázkách, nezatočíme ani s tou malou.

Jako dva konkrétní kroky v boji proti korupci navrhuji přísný zákon o regulaci lobbingu a povinnosti, aby ústavní činitelé při nástupu do funkce museli veřejně učinit úplné majetkové přiznání. Současně s tím chci podporovat, aby se zrušily nebo přísně omezily výjimky z bezpečnostních prověrek pro ústavní činitele.

V prezidentském úřadě bych šel v boji proti korupci příkladem. Učinil jsem závazek voličům, že budu-li zvolen, zveřejním svůj pracovní program a všechny schůzky

týkající se veřejného zájmu. A stejně jako v kampani budu zveřejňovat své příjmy a majetkové poměry.

Miloš Zeman

1. Za základní nástroj boje proti korupci pokládám přijetí zákona o prokázání původu příjmů a majetku včetně zabavení nelegálně získaného, jinými slovy nakradeného majetku. Obdobné zákony již dávno existují v Německu nebo Rakousku. Prezident nemá zákonodárnou iniciativu, ale může svou neformální autoritou prosazení tohoto zákona neustále připomínat a protlačovat.

Jiří Dienstbier

1. Boj s korupcí a klientelismem je jedním z pilířů mé prezidentské kampaně. Kladně hodnotím poslední dobu, kdy se zlepšila situace v systému státního zastupitelství a začínají se vyšetřovat korupční kauzy jako je nákup obrněných transportérů Pandur, letadla Casa, aktivity pana Dalíka... Každý prezident má právo se účastnit zasedání vlády a seznamovat se se zásadními dokumenty. Prezident sice nemá zákonodárnou iniciativu, ale může se obrátit na poslance a senátory, kteří konkrétní návrh zákona mohou prosadit. V úřadu prezidenta bych také intenzivně komunikoval s nevládními protikorupčními organizacemi, jako jsou Transparency International, Oživení a další.

Jako prezident bych určitě podpořil zákon, který zakazuje akcie na majitele; zákon, který zavádí povinnost podat majetková přiznání u osob, které finanční úřad vyzve v případě podezření, že osoba disponuje nadměrným majetkem, jenž neodpovídá jejím příjmům; zákon, který zpřísňuje financování politických stran a možnost poskytování darů politickým stranám; zákon, který nutí firmy či subdodavatele, jež se ucházejí o veřejnou zakázku, rozkrývat své majetkové struktury.

1. Proti korupci jsem vystupoval a vystupuji ve všech svých ústavních funkcích velmi razantně. Nemusím tedy nic nového deklarovat a slibovat. Prezident má možnost svou autoritou zvyšovat tlak na to, aby se společnost s korupcí nesmiřovala, naopak,

aby ji vytěsňovala. Legislativní iniciativa patří zákonodárným sborům a vládě, prezident legislativní iniciativu nemá.

3. Postoj Nečasovy vlády

Vzhledem k tomu, že předchozí vláda se sama nazývala protikorupční, bylo by vhodné si shrnout, co vlastně tato vláda proti korupci udělala. Níže uvedený přehled (ne)plnění legislativních opatření vychází přímo ze Strategie boje proti korupci, která byla Nečasovou vládou schválena již v roce 2011.

KORUPCE

Předložíme zákon o lobbyingu, jehož cílem bude zprůhlednění vztahu mezi politiky a úředníky na jedné straně a subjekty zabývajícími se lobbyíngem na straně druhé. Zákon bude obsahovat definice lobbyíngu, lobbyistického kontaktu a lobbyisty, povinnou registraci lobbyistů, registr lobbyistů bude přístupný na internetu, sankce za neplnění podmínek stanovených zákonek.

Termín: do 30.6.2011

Předložíme novelu Ústavy a novelu zákona o NKÚ, které umožní kontrolu nakládání s majetkem územních samospráv a dalších veřejnoprávních korporací.

Termín: do 31.12.2010

Navrhne způsob kontroly nakládání s majetkem právnických osob ovládaných státem nebo územními samosprávnými celky.

Termín: do 30.6.2011

Vláda bude provádět jednou ročně pravidelný kontrolu realizace nápravných opatření vyplývajících z kontrolních nálezů NKÚ.

Termín: pravidelně k 30.6. kalendářního roku

Navrhne zřízení centrálního registru oznámení podle zákona o střetu zájmů s cílem zjednodušit přístup veřejnosti k těmto informacím prostřednictvím Informačního systému datových schránek na formuláři, který bude publikován MV ČR na internetu.

Termín: do 31.12.2010

Navrhne zakotvení povinnosti pro orgány veřejné moci zpracovat a publikovat vlastní etický kodex.

Termín: 31.10.2010

Prosadíme, aby zástupci státu jmenovaní do orgánů firem s majetkovou účastí státu byli vybíráni podle odbornosti a aby jejich odměny za činnost v těchto orgánech byly zveřejňovány.

NESPLNĚNO – práce na přípravě zákona o lobbyíngu byly v lednu 2013 zastaveny¹.

částečně NESPLNĚNO – Poslanecká sněmovna sice předložila a schválila tuto novelu, nicméně nevyjednala v Senátu podporu, který prosazení této novely zablokoval².

NESPLNĚNO – teprve v dubnu 2013 se k tomuto kroku údajně chystal Stanislav Polčák (TOP 09) a Karolína Peake (Lidem), nicméně tuto změnu neprosadili³.

NESPLNĚNO – naposledy tento úkol byl aktualizován v dokumentu Strategii vlády pro boj proti korupci z května 2013⁴.

částečně NESPLNĚNO – vláda vytvořila pouze portál <http://creo.justice.cz/>, který dále odkazuje na další evidenční orgány. Ke zřízení centrálního orgánu se nedopracovala⁵.

NESPLNĚNO – zpracování etického kodexu pořád není povinností.

NESPLNĚNO – viz. kauza trafik pro rebelující poslance ODS

Termín: 30.6.2011

Zpřesníme institut spolupracujícího obviněného (korunní svědek) podle §178a trestního řádu a navazujících ustanovení tak, aby bylo možné zejména v závažných případech organizovaného zločinu zajistit ve výjimečných případech i úplnou beztrestnost.

SPLNĚNO – institut spolupracujícího obviněného byl v červnu 2012 upřesněn⁶.

Termín: do 30.6.2011

Institut testů spolehlivosti podle §107 zákona o Policii využijeme pro stanovení obdobných testů pro další osoby působících v orgánech veřejné moci.

NESPLNĚNO – institut testu spolehlivosti nebyl rozšířen na další orgány veřejné moci⁷.

Termín: do 30.6.2011

Zajistíme zveřejnění manuálu pro osoby, které se setkají s korupční nabídkou a mají zájem spolupracovat na odhalení této trestné činnosti s orgány činnými v trestním řízení včetně ochrany oznamovatele.

NEVYHODNOCENO – manuál nenalazen, ale údajně existuje. Propagace manuálu – téměř žádná.

Termín: do 30.9.2010

Předložíme novelu trestního zákona, která zpřísní tresty za korupci u úředních osob (trest zákazu činnosti, propadnutí majetku).

SPLNĚNO – tresty za korupci byly v květnu 2011 zpřísněny⁸.

Termín: do 31.12.2010

Zavedeme povinné hodnocení dopadů rizika korupce (CIA) jako součást návrhu zákona nebo jeho novely, předkládaného do legislativního procesu. U vybraných zákonů provedeme toto hodnocení i zpětně.

NESPLNĚNO – vláda se k tomuto kroku neodhodlala⁹.

Termín: do 31.12.2010

Každý rok provedeme prověrku právních předpisů s regulační nebo byrokratickou zátěží nebo korupčním rizikem s cílem takové předpisy zrušit nebo upravit tak, aby bylo riziko nebo zátěž snížena.

NESPLNĚNO – vláda se k tomuto kroku neodhodlala.

Termín: průběžně

Předložíme k veřejné diskusi návrh na zakotvení práva občanů a firem na ochranu před byrokracií a korupcí.

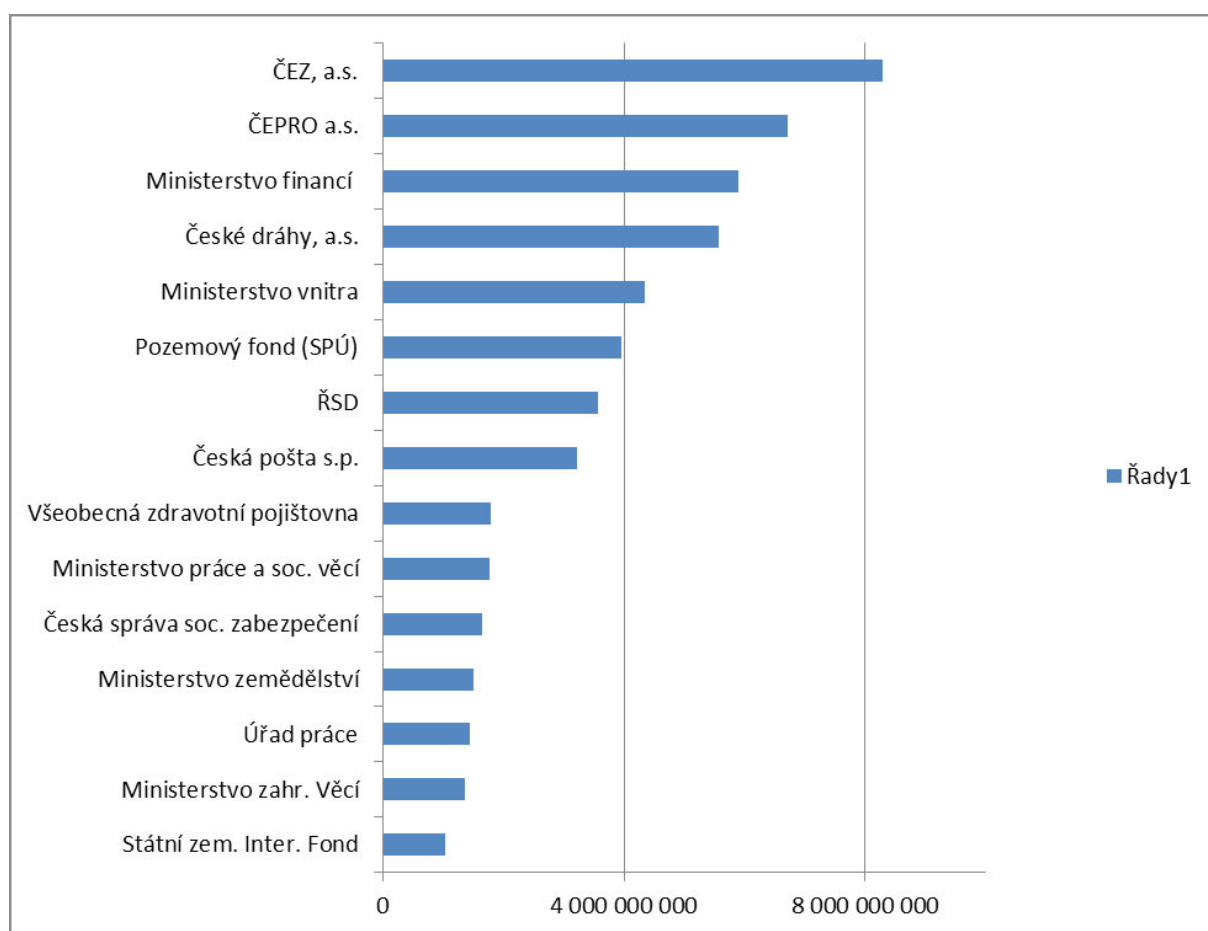
NESPLNĚNO – vláda se k tomuto kroku neodhodlala.

Termín: 31.12.2010

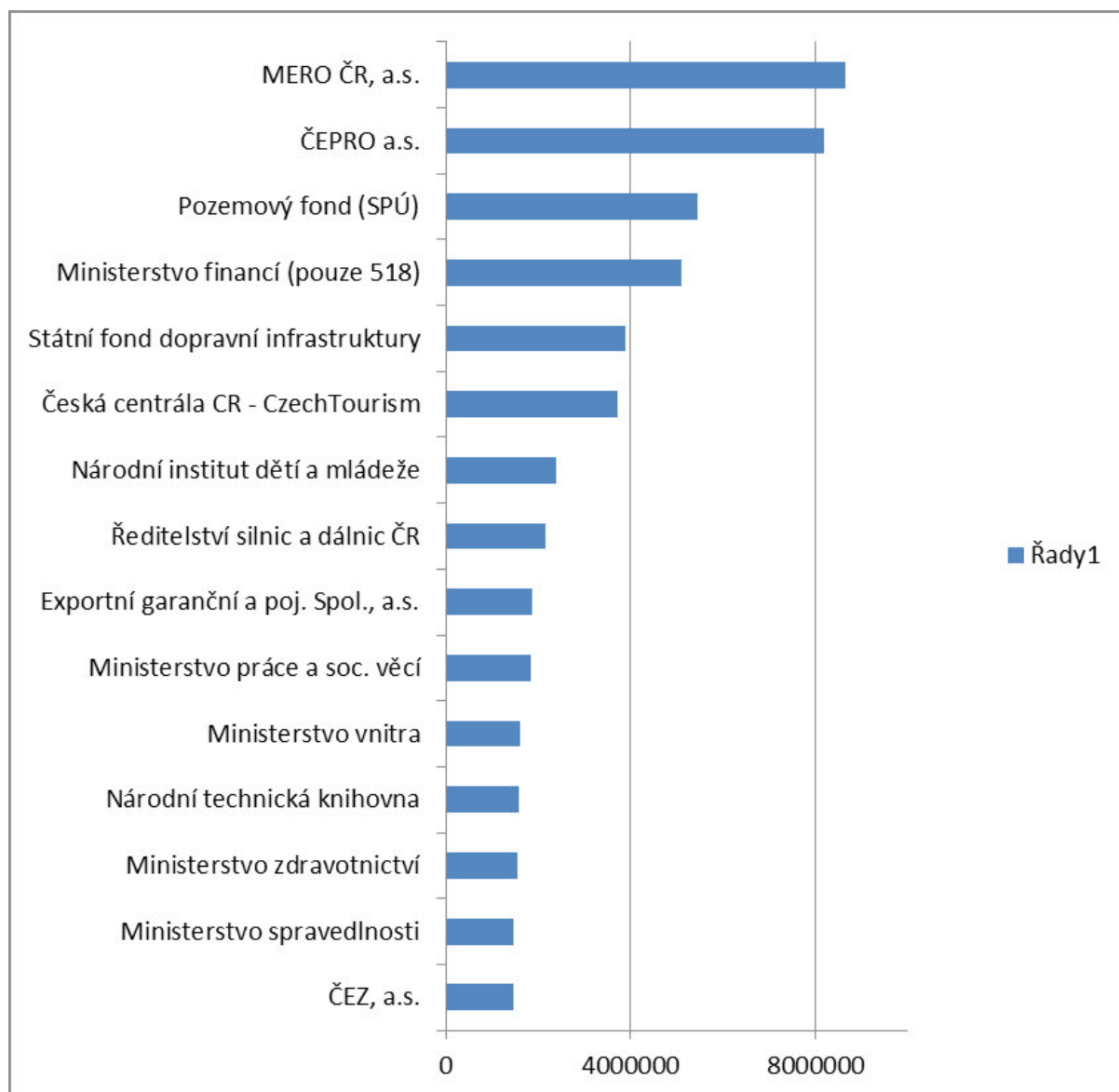
Zajistíme formou usnesení vlády, aby hlasování ve vládě bylo zveřejňováno po jménech o bodech, kde vláda rozhoduje ve věcech nakládání s majetkem státu nebo o veřejných zakázkách, dotacích, grantech nebo jiných podporách ze státního rozpočtu s výjimkou bodů, které budou projednávány v režimu zákona o ochraně

SPLNĚNO – tato změna byla prosazena¹⁰.

Nečasova vláda příliš nezabodovala ani v oblasti tzv. rozpočtové odpovědnosti. Náklady na různé externí služby (právní, poradenské, reklamní, IT, ostatní,...) „vylétly“ podle zprávy Nejvyššího kontrolního úřadu na některých ministerstvech mezi lety 2010 až 2012 i o 90%. V souvislosti s přípravou senátního návrhu na ochranu tzv. whistleblowerů, která probíhala v roce 2013, bylo zjištěno, že v roce 2012 utratila první stovka největších státních institucí a firem na těchto externích nákladech skoro 65 miliard korun tj. 120% mzdových nákladů. V soukromém sektoru je přitom úroveň těchto nákladů většinou do 30%. Následující graf znázorňuje výdaje na různé ostatní „služby“ v korunách (u ČEZ a.s. jde o částku přes 8 miliard Kč).

V tomto grafu jsou náklady na ostatní služby přepočteny na jednoho zaměstnance. Např. první dvě společnosti vynaložily na externí služby v přepočtu na zaměstnance více než 8 miliónů korun ročně.

Loňský rok byl bohužel na kauzy s podezřením na korupci či jiné nekalé praktiky více než „bohatý“. Policii se však podařilo alespoň část z nich odhalit. Pojdme si tedy některé z nich připomenout.

Kauza byt Novotné

Johana Novotná (ČSSD), svého času pravá ruka stíhaného exhejtmana Davida Ratha, si pořídila luxusní bydlení za 12 milionů korun - bez hypotéky. Na otázku, jak si na něj vydělala, dosud věrohodně neodpověděla. Její příjmy mohlo poodhalit majetkové přiznání. Jenže bývalá vysoce postavená úřednice Středočeského kraje ho nikdy neodevzdala. A kraj se jí zastal. Prý nemusela.

Kauza Příbram

Pouhá shoda náhod, nebo odměna za laskavost? Policista příbramské kriminálky Emil Mašanka odložil vyšetřování sporného prodeje polikliniky v Příbrami, které odklepla radnice pod vedením Josefa Řiháka (ČSSD). Krátce po zvolení Řiháka hejtmánem získal lukrativní místo v úřadu Středočeského kraje.

Kauza Rath

Kauzu EXhejtmana Davida Ratha sledovala snad celá Česká republika. Krabice od vína se stala pro mnohé inspirací ke vtipům. Dne 14. května 2012 byl Rath zadržen policisty, kteří prohledali jeho kancelář v budově hejtmánství v Praze. Policie ho zatkla podle svého vyjádření „bezprostředně po spáchání trestného činu“, kdy lze navzdory imunitě zadržet člena Parlamentu na základě článku 27, odst. 5 Ústavy. Poslanec měl u sebe částku 7 milionů korun. Při domovních prohlídkách našla policie dalších 30 milionů korun v domě ředitelky kladenské nemocnice Kateřiny Pancové a v Rathově v Hostivici pak 10 milionů korun. Na základě usnesení Ústavního soudu z konce roku 2013 byl pan Rath z vazby propuštěn s tím, že cca od poloviny roku již nebyly naplněny zákonné podmínky pro vazbu.

Dotace pro hotely politiků

Ukázalo se, že v žebříčku 12 nejvyšších dotací figuruje hned několik projektů, které mají blízko k regionálním politikům, kteří mají zase blízko k politice přerozdělování evropských prostředků. Třetí nejdotovanější hotel budovaný z peněz EU staví Jindřich Řehák, který jako obviněný figuruje v korupční kauze Davida Ratha.

Ministerské odměňování

Detailní sonda do mzdového hospodaření jednotlivých rezortů ukázala i třeba na případ Viléma Žáka, který si jako poradce hned dvou ministrů vydělal více než nejlépe placený náměstek na ministerstvu financí.

Hazardní byznysmeni

Policie má letos za sebou největší zátah proti nelegálním hernám v historii Česka. Pod krycím názvem Život je hrou, stojí hazardní byznysmeni, kteří figurují v herním průmyslu už od 90. let. Podnikání za hranicí zákona se snažili skrýt za bohulibý cíl: "Využít volný čas v souladu s rozvíjením duševní, tělesné i intelektuální úrovně se zaměřením na provozování a vymyšlení nejrůznějších her." Šlo však spíš o troufalý způsob, jak obejít zákony a vyhnout se placení daní z automatů, což se výnosnému byznysu dařilo rok a půl. Po velké razii koncem dubna však skončilo v rukou policie téměř 300 nelegálních hracích strojů.

Sdružení založili na podzim roku 2011 Jana a Jaroslav Skryjovi, František Myška a Josef Zahálka - lidé, kteří "neberou život pouze jako plnění pracovních a dalších povinností..., ale dokážou sebe i své okolí bavit..., brát život s humorem a přijatelnou nadsázkou".

Předchozí věta je pouze citací ze stanov občanského sdružení, kterou sami sebe v oficiálních dokumentech charakterizují lidé sdružení kolem spolku Život je hrou.

Trable kmotra Nováka a jeho manželky

On skončil za mřížemi, ona trestu unikla. Manželé Alexandr a Eva Novákovi mají za sebou krušný rok. Severočeského kmotra Nováka dostihla spravedlnost, začal si odpykávat čtyřletý trest za korupci a jeho ženu chtěla ve stejném případě stíhat

rakouská justice. Koncem roku si to ale pro nedostatek důkazů rozmyslela. Pro doplnění: Novák dostal pokutu pouze 5 milionů korun, přestože mu soud prokázal přijetí úplatku ve výši 40 milionů korun.

Pochybné reportáže ČT

Veřejnoprávní televize se v letošním roce moc nevyznamenal. Nejenže vedení už půl roku řeší krizi a stížnosti redaktorů na cenzuru ve vysílání. Česká televize odvysílala tendenční reportáže. V těch vystupovali "obyčejní diváci" vychvalující stavební spoření, výběr dovolené na webu či alarmy, ve skutečnosti to ale byli zaměstnanci a vysocí manažeři firem, jejichž produkt redaktoři chválili. ČT před problémem schovala hlavu do písku, redaktoři prý byli o problému poučeni.

Půl milionu pro exposlance Zgarbu

Upozorněno bylo také na přivýdělek vykroužkovaného poslance ČSSD Petra Zgarby. Ten se bez předchozích zkušeností v oboru stal poradcem státní firmy ČD Cargo. Mandátní smlouva mu zajišťovala po téměř dva roky paušální odměnu 35 tisíc korun, náplň jeho práce přitom byla dosti nejasná, měl provádět "průzkumu trhu v nákladní dopravě" a vyhodnocovat "situaci na přepravních trzích".

Vila úředníka Nestrašila

Muž, který hlídá problematický systém elektronického mýtného, si postavil luxusní dům za 15,5 milionu korun a porušil přitom zákon o střetu zájmů, když milionové transakce nepřiznal. Nestrašil se bránil, že "to určitě má přikrytý", od přestupkové komise nicméně dostal pokutu. Pochybnosti o původu peněz na luxusní dům ale přetrvávají.

4. Iniciativa Rekonstrukce státu

Rekonstrukce státu

Cílem projektu Rekonstrukce státu je přijmout 9 protikorupčních zákonů. Za projektem stojí 20 organizací v čele s Oživením, Transparency International a Ekologickým právním servisem. Po posledních volbách v říjnu 2013 zasedlo v Poslanecké sněmovně přes 140 poslanců, kteří se zavázali k podpoře konkrétních protikorupčních zákonů. Z devíti návrhů prošel zatím jediný, a to zrušení anonymních akcí. Na straně druhé, s účinností nového občanského zákoníku se otevírá možnost vkladů majetku do anonymních svěřeneckých fondů. K jednotlivým oblastem:

1) KVALITA ÚŘADŮ

- jsme jediná země EU, kde dosud nebyl přijat zákon o státních úřednících
- pokud nebude zákon schválen, hrozí, že EU neschválí dotace pro ČR
- je potřeba důsledně oddělit moc politickou od moci úřední

2) SAMOSPRÁVA

- chybí kvalitní novela zákonů o územních samosprávných celcích
- je důležité zakotvit aktivní legitimaci opozičních zastupitelů k podávání žalob na ochranu veřejného zájmu v případech podezření porušení zákona
- TIC například navrhuje, aby bylo možné rozpustit zastupitelstvo územně samosprávného celku Ministerstvem vnitra, pokud nepostupuje v souladu s výsledkem místního referenda

3) VEŘEJNÉ ZAKÁZKY

- limity pro zakázky malého rozsahu se zvýšily na úroveň před dubnem 2012– tedy 6 milionů stavební práce, 2 miliony ostatní služby
- byly sice zavedeny centrální nákupy, ale ne prostřednictvím centrálního zadavatele pro všechny orgány veřejné zprávy, nýbrž jako resortní centrální zadávání

- Rekonstrukce státu navrhuje zveřejnění smluv všech veřejných institucí na internetu a zřízení centrálního registru smluv

4) SVOBODNÝ PŘÍSTUP K INFORMACÍM

- novela zákona o svobodném přístupu k informacím stále neprošla
- Odborem pro koordinaci boje s korupcí byl zveřejněn seznam všech poradců, poradních orgánů, poradenských společností, advokátů, advokátních kanceláří, kteří pracovali na jednotlivých resortech v 1. polovině roku 2013 a výše jejich odměn
- ačkoliv by se mělo jednat o seznam kompletní, údaje často chybí – někde chybí například výše odměn, předmět činnosti, služby, apod.

5) KONTROLA

- Rekonstrukce státu navrhuje rozšíření pravomocí NKÚ, aby mohl kontrolovat i firmy ovládané státem/samosprávami (kde má alespoň 50 % účast); majetek územních samosprávných celků;
- chybí novela zákona o finanční kontrole (nutné posílení nezávislosti auditu a auditorů a zvýšení odpovědnosti vedoucích pracovníků ve státní správě při kontrole)
- chybí zákon, který by řešil, aby do dozorčích rad podniků ovládaných státem a samosprávami nebyli dosazováni politici, ale odborníci

6) JUSTICE

- nutná novela zákona o státním zastupitelství (posílení odpovědnosti a nezávislosti zástupců, omezení politického vlivu při jmenování/odvolávání funkcionářů
- otázka zřízení Nejvyšší soudcovské rady – někteří soudci ji doporučují, také Rada Evropy doporučila vznik a ve více než polovině zemí EU již existují

7) FINANCOVÁNÍ POLITICKÝCH STRAN

- Rekonstrukce státu navrhuje zákon o financování politických stran, který zajistí průhlednější financování politických stran a hnutí
- návrh novely zákona o sdružování v politických stranách a v hnutích, který měl financování stran zprůhlednit,
- užitečné by mohlo být zřízení úřadu pro dohled nad financováním politických stran

8) STŘET ZÁJMŮ

- stále více se objevuje praxe, že politici rezignují na své posty, pokud dojde k podezření ze střetu zájmů – zlepšení
- existuje již návrh etického kodexu poslance a senátora, ale dosud nebyl přijat <http://www.korupce.cz/cz/protikorupcni-temata/ostatni/eticky-kodex-poslance-108312/>
- Rekonstrukce státu navrhuje elektronické majetkové přiznání ke dni nástupu do funkce (včetně podílů ve společnostech i s doklady o jednotlivých transakcích a smluvních stranách)

9) LEGISLATIVNÍ PROCES

- Rekonstrukce státu navrhuje novelu jednacího řádu Poslanecké sněmovny, která zajistí, že výbory Poslanecké sněmovny a Senátu budou zveřejňovat zápisy z jednání, ze kterých je zřejmé, kdo je předkladatelem pozměňovacího návrhu a průběh diskuze
- otevření veřejnosti elektronické knihovny připravované legislativy (EKLEPU), a naposled prodloužení lhůty mezi druhým a třetím čtením alespoň na dva týdny

5. Další legislativní návrhy

Návrh zákona o ochraně whistleblowerů

Problematika whistleblowingu a ochrany oznamovatelů měla být řešena na základě úkolu č. 1.18 Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012 (ve znění usnesení vlády ze dne 16. května 2012 č. 346) a úkolu č. 1.5. Strategie vlády v boji s korupcí na období let 2013 a 2014.

Nečasova vláda vyhodnotila jako nejvhodnější řešení variantu změny zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění zákona č. 89/2012 Sb. Koncem roku 2012 schválila věcný záměr této změny, ta však nebyla v roce 2013 realizována.

V druhé polovině roku 2013 tedy předložila vlastní senátní návrh zákona o ochraně oznamovatelů skupina senátorů. Návrh vycházel ze zásady ochrany ex ante tj. před případným rozvázáním pracovního poměru, a to podobně jako je tomu u členů vedení odborové organizace. Byl rozšířen okruh jednání činnosti podléhající chráněnému režimu (nejen závažné trestné činy, ale též správní delikty a porušení rozpočtové kázně ve značném rozsahu) a specifikovány podmínky, které musí oznamovatel splnit. Senát jako celek nicméně převahou 4 hlasů tento návrh neschválil do druhého čtení.

6. Koaliční smlouva (body týkající se korupce)

Na základě koaliční smlouvy, která byla podepsána koncem roku 2013 se ale jeví, že nová vláda se bude zabývat zpracováním nového zákona na ochranu whistleblowerů a nepůjde jen cestou dílčí novely antidiskriminačního zákona, která měla řešit pouze ochranu ex post. Další protikorupčních opatření nové vlády jsou následující:

- Předložíme legislativní návrhy k řešení témat iniciativy Rekonstrukce státu.
- Předložíme novelu zákona o střetu zájmů, která zavede elektronické vyplňování a zveřejňování majetkových přiznání politiků. Majetkové přiznání se bude podávat i ke dni nástupu do funkce.
- Předložíme návrh zákona, který vedle akcí na majitele zajistí transparentnost vlastnictví i u společností s akciemi na jméno a umožní oprávněným státním orgánům zjistit majitele akcií společnosti po celou dobu její existence.
- Předložíme zákon o centrálním registru všech smluv uzavřených veřejnou správou nad určitý minimální finanční limit, zveřejnění se nebude týkat citlivých dat (osobní údaje, obchodní tajemství apod.). Tento registr bude dostupný na internetu.
- Vytvoříme závazné standardy pro nominaci zástupců státu do obchodních společností a státních podniků.
- Předložíme návrh na rozšíření pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu tak, aby mohl kontrolovat veškeré výdaje veřejných rozpočtů při současném odstranění duplicit kontrolních systémů.
- Podpoříme centrální nákupy a elektronické aukce ve veřejném sektoru. Zamezíme plýtvání v oblasti zadávání služeb veřejnou správou a omezíme reklamní činnost státních a polostátních firem tak, aby to neohrozilo jejich konkurenceschopnost.
- Zpřísníme systém financování politických stran zavedením výdajového limitu pro volební kampaně a uzákoněním limitu pro dary od fyzických a právnických osob. Strany musejí být závislé na voličích, ne na komerčních sponzorech. Veškeré příjmy a výdaje volebních kampaní musí jít přes transparentní účty.

- Zasadíme se o vytvoření závazných standardů pro nominaci zástupců státu do obchodních společností a státních podniků včetně stanovení zásad pro odměňování jejich managementu.

Smluvní strany považují kvalitní, transparentní a korupci odolávající veřejnou správu za základ dobrého fungování státu, jehož posláním je služba občanům a obhajoba veřejného zájmu.

- Prosadíme přijetí funkčního a kvalitního zákona o státní službě. Tento zákon musí zajistit plné odpolitizování státní správy, jasně definovat kritéria pro přijímání a odměňování úředníků, vytýčit podmínky kariérního postupu a zajistit vysokou úroveň vzdělanosti úředníků.
- Prosadíme důsledné dodržování principu transparentnosti činnosti veřejné správy, průhlednosti procesů a rozhodování o peněžích daňových poplatníků. Zaměříme se na revizi legislativy v oblasti rozpočtových pravidel a vnitřního řídicího a kontrolního systému veřejné správy, který nahradí nefunkční finanční kontrolu a nedostatečnou působnost NKÚ. Využijeme veškeré možnosti k zamezení dalšího nadměrného zadlužování obcí.
- Zajistíme efektivitu využívání lidských zdrojů ve veřejné správě – zamezíme nadužívání externích služeb na zajištění základních úkolů veřejné správy.
- Využijeme veškerých možností, které nám moderní technologie dávají k zavedení procesních modelů agend veřejné správy – zjistíme, kolik nás provoz státní správy v území stojí a stanovíme standardy financování.
- Zavedeme elektronizaci daňových dokladů a elektronizaci fakturace pro instituce státní správy a jejich dodavatele.
- Zrevidujeme efektivitu procesu zadávání veřejných zakázek.
- Prověříme dosavadní systém e-Governmentu, jeho funkčnost a dopad na ulehčení života běžného občana. Posílíme centralizaci v oblasti ICT. Zpracujeme novou koncepci řízení veřejných investic do ICT, e-Governmentu a

podpory informační společnosti s cílem zlepšit efektivitu veřejných výdajů. K tomuto účelu obnovíme činnost rady vlády pro konkurenceschopnost a informační společnost.

- Prosadíme konec anonymity příjemců dotací a společností obchodujících se subjekty veřejné správy. Právnícké osoby s anonymními vlastníky, které nerozkryjí kompletní vlastnickou strukturu, nebudou mít přístup k veřejným zakázkám, drobným nákupům, dotacím, návratné finanční výpomoci, úvěru z veřejného rozpočtu a majetku státu, obce nebo kraje. Stejný požadavek bude uplatňován i na jejich subdodavatele. Informace o vlastnické struktuře budou zpřístupněny veřejnosti s výjimkou zákonem stanovených omezení.
- Prověříme, jakým způsobem bylo naloženo se závěry nesčetných auditů, které byly provedeny a draze zaplacený za účelem zefektivnění činnosti veřejné správy, zrušíme nadbytečné agendy.

Lze si jen přát, aby výše uvedené závazky nově ustanovená vláda naplnila. Pokud k tomu dojde, bude významně omezen prostor pro realizaci nevýhodných či předražených zakázek, a to zvláště tehdy, dojde-li i ke kvantitativní regulaci nákladů na externí služby, které si veřejný sektor zadává (např. na úrovni 30% mzdových nákladů).

7. Soudní rozhodnutí

V loňském roce bylo vydáno několik rozhodnutí Nejvyššího soudu ohledně podezření na nekalé praktiky a korupční jednání. Připomeňme si některé z nich.

Nejvyšší soud zrušil zprošťující usnesení nad členy Zastupitelstva města Liberec

Nejvyšší soud v Brně zrušil rozhodnutí Okresního soudu v Liberci a Krajského soudu Ústí nad Labem – pobočka Liberec, kterým bylo zastaveno trestní stíhání skupiny obviněných z Liberce (tehdejších členů Zastupitelstva města Liberce), kteří byli stíháni pro podezření ze spáchání trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku. Na základě dovolání nejvyššího státního zástupce Nejvyšší soud toto zprošťující rozhodnutí zrušil a věc vrátil Okresnímu soudu v Liberci k novému projednání a rozhodnutí.

Nejvyšší soud zamítl stížnosti státního zástupce na amnestii

Nejvyšší soud podle § 148 odst. 1 písm. a) tr. ř. zamítl 4 stížnosti státního zástupce podané v neprospěch obviněných, u kterých bylo rozhodnutím nižších soudů zastaveno trestní stíhání v souvislosti s čl. II. amnestie prezidenta ČR z 1. 1. 2013. Stížnost byla ve všech čtyřech případech zamítnuta jako nepřijatelná, protože v tomto případě není státnímu zástupci daná možnost podat další řádný opravný prostředek. Nejvyššímu soudu proto nezbylo, než stížnosti zamítnout, aniž by se mohl zabývat stížnostními námitkami státního zástupce.

NS odmítl dovolání NSZ v případě tří manažerů H-System

Nejvyšší soud odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce, které podal v neprospěch manažerů H-System Ing. J. E., JUDr. L. T. a J. V.

Nejvyšší soud ve shodě se svou dosavadní rozhodovací praxí dospěl k závěru, že v posuzované věci obviněných není pochyb o tom, že k 1. 1. 2013 se jednalo o pravomocně neskončené trestní stíhání ve smyslu podmínky uvedené v čl. II amnestie.

Nejvyšší soud uvedl, že nemíní nijak bagatelizovat předmětnou trestnou činnost obviněných a zvláště postižení enormně velkého počtu poškozených škodou, jejíž celková výše dosahuje obrovských rozměrů, avšak z čl. II amnestie, jehož znění je výše uvedeno, nijak nevyplývá, že by prezident republiky omezil či podmínil jeho aplikaci způsobem provedení činu, výší způsobené škody nebo počtem poškozených. Znovu je třeba připomenout, že aplikace článku II amnestie vyžaduje kumulativní splnění výše již uvedených čtyř podmínek a jiné (další) podmínky v něm uvedeny nejsou.

K tomu je třeba dodat, že Nejvyšší soud na základě dovolání nejvyššího státního zástupce dne 30. 10. 2012 zrušil uložené tresty, protože byly vzhledem k závažnosti spáchaného zločinu nízké a nařídil Vrchnímu soudu v Praze otázku výše trestu znovu projednat a rozhodnout. V tomto okamžiku zůstala v platnosti jen otázka viny, což ovšem znamená, že věc není pravomocně skončena, pokud chybí pravomocný výrok o trestu. K uznání pravomocného skončení věci musí být v právní moci jak výrok o vině, tak i výrok o trestu.

Než Vrchní soud stihl věc projednat a rozhodnout, vyhlásil prezident ČR 1. 1. 2013 amnestii. Z jejího obsahu je patrné, že čl. II amnestie se vztahuje na trojici stíhaných a Nejvyšší soud neměl v tomto případě jinou možnost, než aplikaci amnestie prezidenta ČR potvrdit.

Pro poškozené toto rozhodnutí neznamena definitivní konec s nároky na odškodnění, protože jak připomenul Ústavní soud, poškození mohou své nároky na náhradu škody uplatnit v řízení ve věcech občanskoprávních, přičemž zákonem č. 167/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, jsou poškození, kteří řádně uplatnili nárok v trestním řízení, které bylo zastaveno z důvodu rozhodnutí prezidenta republiky, osvobozeni od soudních poplatků.

Za těchto okolností nezbylo, než dovolání nejvyššího státního zástupce pro neopodstatněnost odmítnout.

NS odmítl dovolání za přijetí úplatku

Nejvyšší soud v neveřejném zasedání odmítl dovolání Mgr. V. K. (1966) z Prahy, který byl za zločin přijetí úplatku odsouzen pravomocným rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 1. 2013 k trestu odnětí svobody v trvání 5, 5 roku se zařazením do věznice s dozorem. Současně mu byl uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu povolání v bezpečnostních ozbrojených sborech na dobu 5 let a též mu byl uložený peněžitý trest ve 400 denních sazbách, kdy denní sazba činí 1.000,- Kč, tedy celkem 400.000,- Kč. Pro případ, že by nebyl peněžitý trest ve stanovené lhůtě vykonán, byl stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání 6 měsíců.

Nejvyšší soud v dovolacím řízení zjistil, že dovolání je zjevně neopodstatněné. Nižší soudy se řádně vypořádaly se všemi námitkami a uložený trest je v sazbě, kterou zákon připouští. Mgr. V. K. byl ohrožen trestní sazbou od 5 do 12 let. V rámci řízení mu byl uložen trest při spodní hranici zákonné sazby.

Městský soud v Praze zastavil řízení nedůvodně

Senát Nejvyššího soudu v Brně v úterý 19. 11. 2013 ve veřejném zasedání projednal stížnost pro porušení zákona, kterou v neprospěch obviněného Stanislava Tomeše (1927) podala ministryně spravedlnosti v demisi Mgr. Marie Benešová. Uvedla ve stížnosti, že Městský soud v Praze porušil zákon ve prospěch obviněného, když zastavil trestní řízení, aniž by k tomu měl důvod.

Podle názoru Nejvyššího soudu nebyl k zastavení trestního řízení důvod a městský soud mohl ve věci jednat rozhodnout. Rozhodnutí Nejvyššího soudu je pouze akademické, protože Nejvyšší soud již nemůže zhoršit postavení obviněného. Rozhodnutí bude do budoucna vodítkem pro nižší soudy, aby v obdobných věcech postupovaly podle právního názoru Nejvyššího soudu a bezdůvodně nezastavovaly řízení.

Tento precedens je zajímavý tím, že ilustruje možnosti ministra spravedlnosti zasáhnout do již zastaveného trestního řízení. Lze jen spekulovat, proč tyto

pravomoci nebyly využity ze strany ministra spravedlnosti Nečasovy vlády, a to v některých korupčních kauzách. Naopak došlo k zastavení kárných řízení proti některým soudcům.

8. Zahraničí

Zde se věnuji vybraným příkladům ze zahraniční praxe. Ta může být v některých případech inspirativní z toho hlediska, jaké legislativní nástroje či postupy chybí či jsou málo užívány v našem právním řádu.

Švýcarsko

Bellinzona (Švýcarsko) - Podle švýcarského soudu nemá Česká republika ani Czech CoalServices (nástupnická společnost Mostecké uhelné) nárok na peníze zablokované ve Švýcarsku při vyšetřování kauzy Mostecké uhelné společnosti. Vyplývá to ze zdůvodnění verdiktu. Nárok mají uplatnit v občanskoprávním řízení. Při vyšetřování kauzy Mostecké uhelné společnosti bylo ve Švýcarsku zablokováno více než 600 milionů švýcarských franků (v přepočtu zhruba 13,3 mld. korun). V polovině října tentýž soud odsoudil k nepodmíněným trestům vězení bývalé manažery a majitele MUS Jiřího Diviše, Antonína Koláčka, Marka Čmejlu, Petra Krause a Oldřicha Klimeckého.

Zde je třeba upozornit, že v minulosti selhaly české orgány činné v trestním řízení, když se Vrchní státní zastupitelství resp. Ministerstvo financí nepřipojilo k tomuto trestnímu řízení v oblasti legalizace výnosů z trestné činnosti. (Ex)náměstek z VSZ byl koncem roku 2013 již sice obviněn ze zneužití pravomoci veřejného činitele, nicméně zajištěná finanční částka již zřejmě propadne Švýcarsku.

USA

New York - Americká banka JPMorgan Chase & Co dostala další pokutu za své obchodování, a i tentokrát její výše pokořila rekord. Banka má zaplatit 13 miliard dolarů (v přepočtu přes 260 miliard korun), aby urovnala obvinění kvůli obchodům s hypotečními dluhopisy. Ty měla banka prodávat vysoce nadhodnocené a zároveň měla falšovat reálná data z trhu.

Tento případ zahraniční praxe ukazuje na nedostatek české právní úpravy. Nejvyšší kontrolní úřad (ani Česká národní banka či jiná kontrolní instituce) nemá aktivní legitimaci k podávání žalob proti subjektům, které poškodí veřejný zájem a maximální výše pokut jsou vůči nelegálně odčerpaným částkám zanedbatelné. Poslanci již dostali podnět, aby v novele zákona o NKÚ zmocnili tento úřad k podávání tzv. žalob ve veřejném zájmu.

Turecko

Vládní režim tureckého premiéra Erdogana měl koncem roku 2013 vážný problém. Objevily se zprávy, že policie zatknula a obvinila řadu významných osob politického života. Podle některých názorů za akcí stojí mocenský boj.

Čína

Přes 500 politiků rezignovalo v jihočínském městě Cheng-jang kvůli korupčnímu skandálu. Dalších 56 šest členů provinčního parlamentu přišlo o své funkce, které získali díky úplatkům. Celkem za ně utratili v přepočtu více než 360 milionů korun.

K výše uvedeným případům lze dodat snad jen řečnickou otázku, jaké útoky na české státní zástupce by asi tak nastaly, pokud by nebylo obviněno jen pár politiků, ale třeba několik desítek. Z legislativního hlediska je pochopitelně důležité, aby státní zástupce mohl být odvolán jen při zjevném porušení zákonných povinností (např. jednání v rozporu s platnou judikaturou).

Chorvatsko

Záhřeb - Chorvatské úřady obvinily farmaceutickou společnost Farmal a 364 lidí, převážně lékařů, z korupce na trhu s léky.

Manažeři firmy sídlící v chorvatském městě Ludbreg prý podpláceli lékaře a lékárníky, aby pacientům předepisovali jejich produkty. Informoval o tom internetový server BBC.

Podle místních médií jde o největší obvinění tohoto druhu v historii Chorvatska. Pokud by byli všichni obvinění lékaři propuštěni, hrozil by údajně kolaps chorvatského zdravotnického systému. V Chorvatsku pracuje zhruba 5 000 lékařů, píše BBC.

Poslední ze zmíněných případů ilustruje, že problém korupce se netýká pouze státní správy a samospráv. Vhodně nastavenou státní regulací lze nicméně přispět k tomu, aby zdravotní systém nepřeléval neúměrně vysoké částky lékárnickým či jiným lobby.

9.Rozhodnutí ÚOHS

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže hraje důležitou roli ve správních řízeních, v nichž se zkoumá dodržování pravidel např. zákona o veřejných zakázkách. Spolupracuje rovněž s Policií České republiky, a to např. v kauze netransparentního zužování počtu uchazečů o zakázku prostřednictvím elektronického losovacího zařízení. Organizátoři losování v prostředí UNIFACE mohli pomocí předem nastaveného souboru s identifikačními čísly jednotlivých subjektů nastavit, kteří uchazeči budou systémem vylosováni. Kauza se týkala jednoho státního podniku, jednoho kraje a několika obcí.

Další významná kauza, kterou ÚOHS řešil, se týkala dálnice D3, a to v úsecích Borek-Usilné a Veselí nad Lužnicí – Bošilec. V obou řízeních shledal ÚOHS porušení zákona o veřejných zakázkách, neboť posouzení výše nabídkových cen ve vztahu k předmětu zakázky vyhlášené Ředitelstvím silnic a dálnic nebylo provedeno transparentním způsobem.

Pokuty byly ze strany ÚOHS uděleny také hlavnímu městu Praha a Dopravnímu podniku HLMP. Hlavní město porušilo zákon, když uzavřelo se společností HAGUESS, a.s. celkem sedm smluv na dodávku licence kartové aplikace parkování a na zajištění provozu centra kartových služeb (PCKS) na základě jednacím řízení bez uveřejnění, aniž by pro tento typ zadávacím řízení byly splněny zákonné podmínky. Dopravní podnik hlavního města Prahy uzavřel bez provedení zadávacím řízení, příp. v jednacím řízení bez uveřejnění dvě smlouvy a dva dodatky na dodávku softwaru DOS, dále smlouvu o zřízení a provozu kontaktního místa DOS a smlouvu o poskytování služeb na zpracování technické dokumentace a konzultační služby pro využívání Opencard v systému Pražské integrované dopravy. Ani v těchto případech nebyly splněny podmínky zákona pro jednacím řízení bez uveřejnění.

10. Příklady zjištěných nedostatků NKÚ z KA ukončených v roce 2013

KA 12/03 – Peněžní prostředky určené na rozvoj a obnovu materiálně-technické základny fakultních nemocnic

- MZd nemá ujasněnou koncepci v otázkách postavení, počtu a vybavení fakultních nemocnic, což je důvodem absence navazujících strategických a koncepčních dokumentů, které by byly předpokladem pro dlouhodobé, systémové a efektivní vynakládání peněžních prostředků. MZd průběžně nevyhodnocovalo naplňování cílů (indikátorů) podpory investičních akcí fakultních nemocnic, přestože rozpočet kontrolovaného programu vzrostl v období let 2004 až 2010 o 557% na současných 18,7 mld. Kč a doba realizace programu se prodloužila o devět let. Stávající způsob financování nákupu, obnovy či modernizace zdravotnické techniky nezaručuje hospodárné, efektivní a účelné vynakládání peněžních prostředků, kdy mj. chybí střednědobá koncepce pro rozmístování zdravotnické techniky, přehled o již pořízené technice prostřednictvím všech typů datací a registr referenčních cen, na jehož základě by bylo možné ověřit výši nabídkových cen, který měl být základem protikorupční strategie v této oblasti. Nedostatečný přehled MZd o již pořízené technice a nezajištění podmínek účelného a hospodárneho systému vynakládání prostředků programu dokumentoval i příklad z FN Ostrava, kde počítačový tomograf modernizovaný s dotací ve výši 15 mil. Kč byl využíván pouze 21 měsíců, poté byl uložen ve skladu, neboť FN místo něj pořídila nový přístroj z dotací EU. Kontrolou NKÚ u fakultních nemocnic byly zjišťovány nedostatky především v zadávání veřejných zakázek. Přitom byla zjištěna absence konkurenčního prostředí, když fakultní nemocnice posuzovaly v zadávacím řízení ve většině případů (73%) pouze jedinou nabídku.

KA 12/18 – Peněžní prostředky určené na výstavbu dálnic a rychlostních komunikací

- Tato KA proběhla ve spolupráci s německou nejvyšší kontrolní institucí /BRH/. Potenciál možných úspor v procesu výstavby dálnic a rychlostních komunikací, na který poukázala zjištění NKÚ v této KA, byl odhadnut v rozsahu 12% až 20% celkových nákladů staveb. Pro ověření odhadu byly ve spolupráci s BRH porovnány srovnatelné stavební náklady na výstavbu jednoho kilometru dálnic v České republice a v Německu. Zatímco v České republice byla tato cena 355 mil. Kč, v Německu činila tato částka 26é mil. Kč, tj. o 27 % nižší.

KA 12/32 – Peněžní prostředky vynakládané na úhradu nákladů z činnosti u vybraných ministerstev

- NKÚ shledal, že mezi lety 2010 a 2012 byl nejvýznamnější růst nákladů v oblasti konzultačních, poradenských a právních služeb, a to u Ministerstva životního prostředí o 91%, u MPO o 67% a u Ministerstva pro místní rozvoj o 44%. Všechna kontrolovaná ministerstva vynakládala peněžní prostředky za tyto služby, které mají podle organizačních řádů plnit jejich odborné útvary. Například MPO zaplatilo externí společnost za zajištění výběrového řízení na pozice šesti ředitelů zkušebních ústavů 2,1 mil. Kč, nebo obdobně využilo MMR služeb externího poradce k vypracování interní směrnice a koncepčních návrhů za 1,1 mil Kč, přestože dané činnosti měly ve své působnosti jejich vlastní odbory s několika desítkami zaměstnanců. Stejnou situaci NKÚ zjistil i u MŽP, které zadalo externí poučnosti zpracovat Plán odpadového hospodaření ČR za 1,6 mil. Kč, přitom právě MŽP je ústředním garantem odpadového hospodářství v ČR a na jeho odboru odpadů v té době pracovalo minimálně 17 lidí. Také zadalo externí advokátní kanceláři vypracování právního stanoviska ve věci posouzení tzv. problematických vodohospodářských projektů za 2,4 mil. Kč, přestože mělo pro tuto oblast ve své působnosti dva odbory s celkem 52 zaměstnanci.

Shrnutí

Mezi hlavní faktory, které ovlivňují úspěšnost omezování korupce, hazardu, daňových úniků, legalizace výnosů z trestné činnosti i jiných nekalých praktik (vůči spotřebitelům apod.) lze řadit míru:

1. odpovědnosti politiků
2. aktivity občanů
3. zájmu a objektivitu médií
4. kvality legislativy
5. profesionality administrativy

ad 1) Prezidentská amnestie z počátku roku 2013 měla značné celospolečenské důsledky. Přestože z hlediska ústavnosti proběhla amnestie „legálně“, nelze tento krok hodnotit jako odpovědný. Osvobozením řady aktérů závažné hospodářské kriminality došlo k intenzivním zásahům do práv poškozených. Řada vyšetřovatelů, státních zástupců a soudců mohla získat pocit marnosti, zbytečnosti práce, kterou i několik let prováděli, často díky procesním obstrukcím obviněných. Nejvyšší politik tímto neodpovědným krokem přispěl k šíření pocitu nespravedlnosti.

Ad 2) Pozitivně lze naopak hodnotit v roce 2013 aktivitu občanské společnosti, a to nejen v reakci na zmíněnou amnestii. Dá se zjednodušeně shrnout, že v roce 2013 „přetekl pohár“ trpělivosti veřejnosti a díky korupční kauze byla nakonec nucena rezignovat i vláda „rozpočtové odpovědnosti a boje proti korupci“. Podzimní volby do Poslanecké sněmovny vedly k příchodu 118 nových poslanců, z čehož 75 je z politických stran či hnutí, které v uplynulých letech neměly ve sněmovně zastoupení. Díky vysoké míře aktivity sdružení Rekonstrukce státu se podařilo získat příslib 164 zákonodárců (z 281) ohledně realizace legislativních opatření pro omezování korupce a dalších společensky nežádoucích jevů.

Ad 3) Přístup médií resp. míra objektivit jejich zpravodajství značně přispívá k tomu, zda si občané utváří pravdivý obraz o stavu společnosti jako celku, a to i v oblasti boje proti závažné trestné činnosti. V roce 2013 přinesla média řadu zpráv o vyšetřování různých nekalých praktik a tlak médií ve věci zneužití vojenského zpravodajství zřejmě přispěl i k rezignaci premiéra Nečase. Na straně druhé z podnětu skupiny redaktorů ČT vyplývá, že některé reportáže nebyly do vysílání zařazeny díky velmi nestandardním zásahům. V mediální oblasti byl široce diskutován i vstup skupiny Agrofert na mediální trh, nezákonné zásahy nicméně nebyly registrovány.

Ad 4) Legislativa má stále řadu mezer, které umožňují únik ze zodpovědnosti. Kromě z velké části dosud nerealizovaných návrhů Rekonstrukce státu lze zmínit např. absenci povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře pro vedoucí pracovníky ve státní správě, absence zákonných povinností při čerpání z fondů EU, absence aktivní legitimace pro podávání žalob ve veřejném zájmu, nedostatečné vymezení pojmu úřední osoba, netrestnost přípravy pletich při veřejných soutěžích a některých daňových deliktů a další. Procesní pravidla jsou často nastavena velmi složitě, což přispívá k průtahům v řízení. Pozitivní je, že nová vláda deklaruje ochotu řadu legislativních nedostatků řešit.

Ad 5) Profesionální přístup státních úředníků, orgánů činných v trestním řízení, soudců a dalších osob je rovněž důležitý pro prosazování práva a spravedlnosti, neboť i v oblastech, kde relativně kvalitní legislativa existuje, je důležitý správný přístup osob, které ji aplikují. V roce 2013 byl zaznamenán kvalitativně lepší přístup OČTŘ při odhalování daňových úniků i v dalších oblastech. Pořád ale přetrvává časté rušení rozsudků či rozhodnutí z důvodu různých pochybení, nejednotnost v rozhodovací praxi apod. Nepříznivě ovlivňují chod exekutivy i personální změny, a to např. v útvaru pro odhalování korupce a závažné hospodářské činnosti, ale i v samotném vedení policie. Stál nedostatečně je využíván i institut kárných žalob vůči soudcům. Ke zvýšení profesionality přístupu tedy bude nutné přijetí nejen služebního zákona, ale také transparentní průběh výběrových řízení na obsazení klíčových postů ve státní správě a samozřejmě

ochota odborně, manažersky i charakterově vhodných osobností se do práce ve veřejném sektoru zapojit.